

Ácsok, kőművesek, országépítők Benedek József építő vállalkozó (ács- és kőművesmester)

Szentlélek falu földrajzi elhelyezkedéséből következő természeti-gazdasági adottságai meghatározták a lakosság életlehetőségét, megélhetését biztosító foglalkozásait. Haáz Ferenc így foglalta ezt össze: „A székely famesterségek elterjedésének okait a következőkben kell keresnünk: a nagy erdőségek, a nehéz életkörülmények, az elzártság, a különleges társadalmi és jogi helyzet, a hagyományos szokások és a székellyel született hajlam” (*Udvarhelyszéki famesterségek. Székelyudvarhely, 2007. 67.*)

Benedek József Benedek Lajos (1876–1947) ácsmester és Tököli Veronika (1880–1911) első gyermekeként (Simonnak, Fidél ferences főatyának a testvérbátyja) született 1903. március 22-én Szentléleken. 1993. április 18-án Székelyudvarhelyen hunyt el. Önálló építőmester vállalkozó volt, az 1950-es évektől a Székelykeresztúri »Építők« Kisipari Termelő Szövetkezet (Cooperativa de Producție Meșteșugărească »Constructorul« din Cristuru Secuiesc) csoportvezetőjeként dolgozott 1973-ig, nyugdíjazásáig.

Pályájának kezdetén az udvarhelyi Ipartestületnél Dobrotă* úr intézte el, hogy vizsgára állítsák. Benedek el-

méleti és gyakorlati vizsgájának sikerét így idézi: „Az Ipartestület igazgatója román ember volt, de jóindulatú. Magyarul beszélt az eredmény kihirdetésekor: »Benedek József segédkönyvet kért, de mi ahogy láttuk és hallottuk, a jelölt mester címre jogosult, sőt azon felül is értékeljük a tudását, és ezennel mesternek nyilvánítjuk.«” Az iratait elküldték Brassóba, és onnan megkapta a mesterkönyvet, hogy jogosult a szakma szabad gyakorlására.

Székelyudvarhely környékén egymást követték a jó vállalkozói lehetőségek. Az újonnan szervezett építőcsoportjába ügyes fiatal legényeket és tapasztalt férfiakat válogatott össze Szentlélekről. A vetélytársak és ellenségek irigységét a farkaslaki iskola fődémének sikeres megépítésével hátrította el.

A királyi diktatúra háborúra készült. Szüntelen és ismételt koncentrára (kötelező állami közmunkára) hívták az erdélyi magyar fiatal férfiakat, családapákat, különösképpen a mesterembereket. Benedek József Ploiești-re kapott behívót, ahonnan a Doftana helységben lévő börtönhöz vitték rabórnak. Itt nagy szigorúság volt, mert nehéz politikai rabokat

A Benedek család

kellett őrizniük. Itt érte meg a 18 éves Mihály, II. Károly fiának trónra ültetését. 1940-ben Focșani-ban volt kötelező állami közmunkán, amikor megérkezett a második bécsi döntés híre. Az irodában megmutatták a tisztek a térképen, hogy faluja, Szentlélek, Észak-Erdélyhez tartozik, és mehetne haza, de mindent megígértek, hogy maradjon és folytassa a megkezdett épületet. Semmivel sem tudták visszatartani. Átadta az építést egy derzsi kollégájának, akinek a faluja Dél-Erdélyhez esett, tehát nem volt miért hazasiessen.

Az észak-erdélyi magyar állami hatóságok a törvények szigorú betartására törekedtek. Ez az építkezésekre is hatással volt. Híre volt, hogy a román hatóságoktól pénzért bármit meg lehetett venni. Elrendelték tehát a román impérium alatt kiadott ipari és kereskedelmi engedélyek ellenőrzését.

Pár évi gyakorlat után, 1942. március 10-én Marosvásárhelyen az Állami Építészeti Hivatalnál sikeresen vizsgázott ácsmesterségből. 1946-ban, több mint tízéves gyakorlattal a vegyes építkezésben, Udvarhelyen jelentkezett a kőművesmesteri cím elnyerésére. A vizsgabizottság a kérvényező öt személyből kettőnek adta meg az elfogadható szakmai minősítést. Bögözi Kiss György mellett szentléleki Benedek József is megkapta a kőműves mesterkönyvet (brevet-et), annak ellenére, hogy Dénes Lajos derzsi kőműves, frissen kiemelt kommunista pártaktivista feljelentést tett ellene. Benedek Józsefnek is volt pártfogója a megfelelő helyen. Az ügyet kivizsgáltatta, és az illetékes hatóság szakmailag megalapozatlannak találta a mesteri minősítés megadásának az akadályozását.

Említésre méltó középületek, amelyek id. Benedek József vállalkozásában készültek az 1940-es évektől kezdődően:

1. 1941-ben épült a Menedékház a Madarasi Hargitán. Az alap és a kőfal építését a Szentléleken lakó László Albert mester kezdte el, aki időközben beteg lett, így átadta a munkálatok

A Menedékház a Madarasi Hargitán

vezetését Benedek Józsefnek. A kész épület a Benedek József vezette szentléleki építők hozzáértését és minőségi munkáját dicséri. Az építőcsoport akkori tagjai voltak: Benedek Ignác (József mester féltestvére), Geréb Márton, Geréb Ágoston, Kiss Albert, Hegyi Albert, Hegyi Mihály, Hegyi Vencel, Hegyi István, Kerestély Ferenc, Miklós József, Sente Domokos, Hajdó Áron, Hajdó Albert, Fancsali István id. és Fancsali Szilveszter.

2. Állattenyésztő Mintagazdaság épületegyüttese (100 m hosszú) a Tolvajos-tetőn, amelyet a II. világháború után tönkretettek.

3. Kisfenyő (Fenyőke: Brádet) villa a Tolvajos-tetőn, mely az Állattenyésztő Mintagazdaság gondozó személyzete számára épült.

4. A Nemzetközi Vásár alkalmával (1942) Budapesten egy megfigyelő toronnyal ellátott pavilont építettek fából, amelyet azután lebontottak és a Balaton mellett építettek fel újra.

5. Székelyudvarhelyen a Hangya Szövetkezeti Unió épülete 1944-ben készült el.

6. Kultúrházat épített Korondon (1946), Énlakán (1947-ben, cement hiányában frissen oltott mésszel készült habarccsal rakták a kőfalat), Kobátfalván, Malomfalván (1948-

A Nemzetközi Vásár alkalmával (1942) Budapesten épített pavilon

ban a nagyterem, 1958-ban a folytatás), Kápolnáson, Kecsetben (1960-as évek), Kisfaludban és Oroszhegyen, Fenyéden.

7. Iskolákat tervezett és épített: Varságon, Szentegyházán (1960) és Segesváron. Farkaslakán az iskolaépület fedelét készítette (1962), Szentléleken a régi iskola bővítését végezte (1948), majd az új iskola tervezésében, valamint alapozásában vett részt csoportjával, de a munka további vezetését Györgydeák Árpád (1920–2010) bogárfalvi mesternek adta át (1968).

8. Az oroszhegyi néptanácsház tervezését és építését (1950) vállalta.

9. Bétában a templomépítés tiltása idején kápolna címen építette fel az istenházát.

10. Székelyszentmihályon a háborúban felgyújtott lelkészi lakás helyén új épületet emeltek nem kis nehézség árán az ő vezetése alatt (1958).

11. A kollektivizálás idején az első istállókat Kobátfalván építette a szövetkezeti csoportjával (1962).

12. Sok magánlakást és gazdasági épületet épített szövetkezeti csoportjával, pl. 1967-ben Osváth Zsigmondnak, 1969-ben Szentléleken Balácsi Dénes tanár családjá részére stb.

Apjától ifjabb Benedek József vette át az építész stafétát. Elsajátította a mesterség minden csínját-bínját a székelykeresztúri »Építők« Kisipari Termelő Szövetkezetben, ahol brigádos lett, s többek közt az

apja csoportja irányítását is átvette annak nyugdíjba vonulása után. A Benedek családban az építész szakma folytatói lettek: legifjabb Benedek József, Sándor és Zsolt SRL. CONST-RUCȚIA–BENEDEK KFT. néven folytatják elődeik építő vállalkozását 1990 után.

Balácsi Dénes

* Az Ipartestületre vonatkozóan lásd: Szenterszébeti Szakács Péter: *A Székelyföld ipara*. In: Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum 50. éves jubileumára. Sepsiszentgyörgy, 1929. II. 671.

Drobotă úr a *Glas românesc în regiunea secuizată* c. lapjának főszerkesztői minőségében szélsőséges nacionalista cikket jelentetett meg. Ügyvédi irodát működtetett Székelyudvarhelyen. Mikó Imre: *Huszonkét év*. Bp., 1941. 169-170.

Megj. B. D.: Drobotă M. Octavian nem lehetett az Ipartestület igazgatója. Benedek tévesen emlékezik a funkcióra. Viszont a román ügyvédet magasztaló vallomása azt bizonyítja, hogy szorosabb kapcsolatban állott vele. Lásd bővebben Balácsi Dénes: *Székelyszentlélek 670 éve*. Székelyudvarhely, 2004. 201–204.)

Jelen cikk a szerző *Ácsok, kőművesek, országépítők* című, megjelenés alatt álló kézírata felhasználásával készült.